

Društveno korisno učenje

Nives Mikelić Preradović, izv. prof.

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Fakultet elektrotehnike i računarstva Sveučilišta u Zagrebu

16. 10. 2017.

Što je društveno korisno učenje?

- Service-Learning (community based learning, community engaged learning)
 - Inovativni pedagoški pristup koji integrira **značajan društveno koristan rad u kurikulum**, a studenti dobivaju **ECTS-ove za učenje** koje proizlazi iz takvog angažmana u lokalnoj zajednici i rada na rješavanju konkretnog problema / društvene potrebe
 - Kritičko mišljenje i iskustveno učenje podupiru proces učenja
 - Društveno koristan rad je vezan uz akademsku disciplinu

Koja je korist od društveno korisnog učenja?

- DKU je korisno studentima:
 - povećanje samopouzdanja u vlastite sposobnosti, prosocijalni stavovi i ponašanje, osjećaj građanske odgovornosti, razvoj transverzalnih vještina, akademski razvoj
- DKU je korisno društvenoj zajednici:
 - Zajednici daje pomoć u zadovoljavanju potrebe
 - Sredstvo za promicanje povjerenja i psihološkog osjećaja zajedništva
- DKU je korisno sveučilištu:
 - Ojačava vezu društvene zajednice i sveučilišta i ima pozitivan utjecaj na društvo

Je li to praksa ili volontiranje?

- DKU nije praksa!
 - Praksa znači neovisno sudjelovanje u poslovima različitih (ne)profitnih institucija gdje je glavni cilj steći nova znanja pod nadzorom mentora
- DKU nije volontiranje!
 - Volontiranje nema nikakve izravne veze s ciljevima kolegija i studija

Primjer 1

- Društvena potreba: smanjenja energetske siromaštva u zemlji
 - Studenti FER-a
 - Energetski savjetnici za energetska siromašna kućanstva
 - Prikupljanje informacija o potrošnji energije i vode, sustavima grijanja, kućanskim uređajima i navikama ukućana vezanih uz potrošnju energije i vode
 - Instaliranje paketa štedne opreme u kućanstvima

Primjer 2

- Co-creation kolegij
 - Ghent sveučilište, Belgija
 - Preddiplomski studij *Industrial Design Engineering Technology*
 - Izradnja prototipa komunikacijskih pomagala za osobe s invaliditetom te analiza aktivnosti kako bi se definirale potrebe klijenata i otkrilo kako oni percipiraju aktivnost
 - <https://youtu.be/N8jnS4Nsllc>
 - <https://youtu.be/y5HLfZlJxew>

Gdje se DKU provodi?

- SAD, Australija i Azija - DKU programi postali uobičajen trend
- EU – pionirske zemlje: Velika Britanija, Španjolska
- Europe Engage – mreža 12 partnerskih sveučilišta

Što je DKU kolegij?

- Kolegij koji kao **dio svog nastavnog plana** uključuje sudjelovanje studenata u projektu namijenjenom
 - a) rješavanju konkretnih problema u lokalnoj zajednici
 - b) zadovoljavanju potreba (pomaganju) neprivilegiranim članovima zajednice
- Kolegij koji se **isključivo bavi**
 - a) rješavanjem konkretnih problema u lokalnoj zajednici
 - b) zadovoljavanjem potreba neprivilegiranih članova zajednice

Koji su nedostaci takve nastave?

- Izborni DKU programi rezultirali su pozitivnim učincima
- Obvezni programi su često kritizirani jer nisu uspjeli razviti pozitivne stavove spram društva i aktivnog društvenog ponašanja
- Brojne studije su pokazale da DKU programi mogu imati negativne učinke, ako se ne provode na valjan način
- Studenti mogu postati frustrirani i osjećati da ne mogu donijeti nikakvu promjenu u društvu

Tko sve sudjeluje u DKU-u?

- Predmetni nastavnici
- Studenti
- Partneri u lokalnoj zajednici
- Osmišljavanje projekta: analiza potreba zajednice i odabir partnera u zajednici

Tko sve sudjeluje u DKU-u?

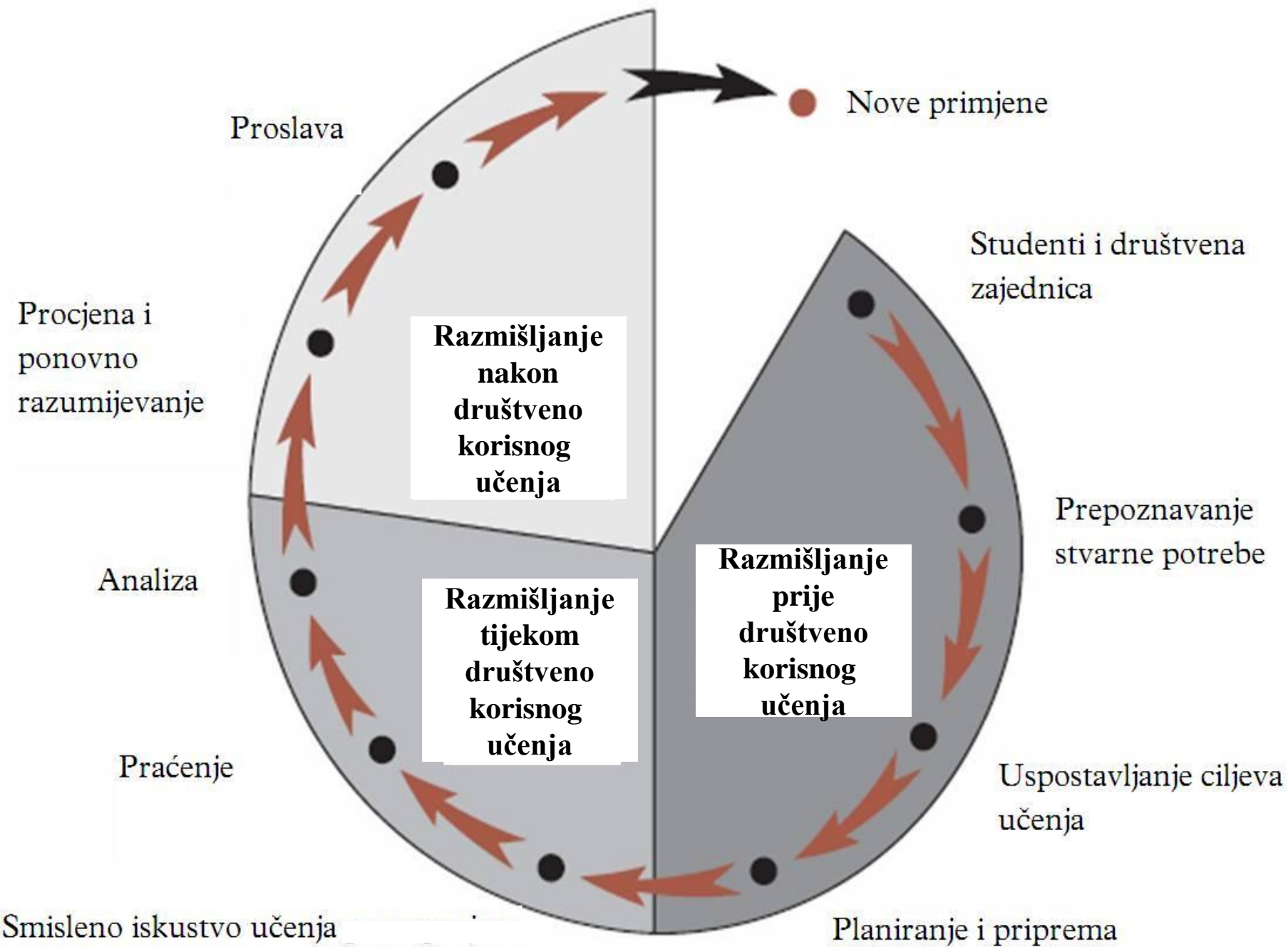
- Postoje li grupe u zajednici kojima bi pomoć bila potrebna?
- Na razvoju kojih aspekata života u zajednici je potrebno raditi?
- Što je problem u zajednici na koji biste htjeli utjecati?
- Što zajednica poduzima u vezi tog problema? Kakve resurse imaju (ljudske, financijske, organizacijske, društvene, itd.)?
- Na koji način projekt o kojem razmišljate može utjecati na uzrok problema?
- Na koliko će ljudi rad studenata pozitivno utjecati?
- Do koje će mjere projekt promijeniti situaciju?

Tko sve sudjeluje u DKU-u?

- Mogući partneri u zajednici u suradnji s kojima će studenti osmisliti projekt značajan za zajednicu
 - interesne grupe u zajednici (udruge, kulturna i sportska društva)
 - javne (odgojne) ustanove (škole, knjižnice, vrtići, ustanove za socijalnu skrb i rehabilitaciju)
 - poslovni subjekti

Tko definira što je to “korisno” i kome?

- S partnerom **iz zajednice** nastavnici i studenti osmišljavaju aktivnosti studenata koje su **korisne** za zajednicu i studente
- Korist za studente
 - partner iz zajednice **mora** osigurati studentima aktivnost koja **odgovara ciljevima učenja**
- Korist za zajednicu
 - stvarna potreba je ono što je važno i studentima i društvenoj zajednici

Uspostavljanje ciljeva učenja

- Jasni ciljevi učenja su ono što razlikuje ovu aktivnost od volontiranja i predstavljaju vodič za evaluaciju učinaka projekata
- Što studenti trebaju dobiti projektom društveno korisnog učenja?
 - ciljevi u jasnoj vezi s ciljevima nastavnog programa
 - sposobnosti čijem unapređenju će težiti projekt
 - aktivnosti kojima se potiče osobni i profesionalni razvoj

Uspostavljanje ciljeva učenja

- Koja su **trenutna** ZNANJA, VJEŠTINE I STAVOVI studenata?
- Koja ZNANJA, VJEŠTINE I STAVOVE bi studenti trebali posjedovati **prije početka projekta** kako bi bili uspješni u provedbi DK aktivnosti?
- Koja ZNANJA, VJEŠTINE I STAVOVE nastavnik očekuju da studenti posjeduju **nakon završetka projekta?**

Planiranje i priprema

- Povezivanje ciljeva kolegija/studija s ciljevima društveno korisnog projekta najvažniji je korak u procesu planiranja
- Nastavnik na početku jasno postavlja **nastavne** ciljeve
- Studenti na početku jasno postavljaju **projektne** ciljeve
- Projekt posjeduje **razinu volontiranja i razinu učenja**
- Važno je da volonterska komponenta nikad ne bude nadređena **učenju**

Kako se ocjenjuje DKU?

- **Skupna ocjena**

- Pismena prijava projekta (ciljevi, institucija, vrsta projekta, itd.)
- Prezentacija plana izrade projekta i ciljeva projekta
- Pismeno izvješće o rezultatima projekta
- Eportfolio projekta
- Google site projekta
- Usmena prezentacija rezultata projekta
- Ocjena proizvoda (softvera, edukativnog materijala, web stranice, itd.)
- Procjena mentora u udruzi/instituciji

Kako se ocjenjuje DKU?

- **Individualna ocjena**
 - Dnevnik rada
 - (Samo)procjena studenta o angažiranosti u timu

Standardi kvalitete društveno korisnog učenja

- **1. Zadovoljenje stvarne društvene potrebe** na način da DKU zadovoljava konkretne izazove zajednice / relevantnih partnera u zajednici i da istovremeno bude od značaja za studente

Standardi kvalitete društveno korisnog učenja

- 2. DKU je **povezano s nastavnim planom i programom**, odnosno relevantno je za studijski program
 - Ovo zahtijeva aktivni angažman nastavnika / akademskog osoblja, sustavno uključivanje

Standardi kvalitete društveno korisnog učenja

- 3. DKU podrazumijeva **aktivno, redovno i kontinuirano kritičko promišljanje studenata** usmjeravano od strane nastavnog osoblja i partnera u zajednici
 - Kritičko promišljanje bi trebalo rezultirati razumijevanjem različitih perspektiva svojstvenih izazovima

Standardi kvalitete društveno korisnog učenja

- Glavna okolina u DKU učenju nalazi **se izvan učionice**, u stvarnom svijetu, u lokalnoj zajednici

Koju korist studenti imaju od upisivanja ovakvog kolegija?

- Istraživanja pokazuju da studenti ostvaraju bolje rezultate u akademskim vještinama od ostalih
- Studenti u evaluacijskim obrascima navode da im DKU pomaže u boljem otkrivanju prednosti i nedostataka svog budućeg zvanja te pridonosi razvijanju odnosa s kolegama i nastavnicima
- Istraživačke studije s raznih svjetskih sveučilištima pokazuju da studenti koji upišu ovakve kolegije u prvom semestru studija, u većem broju upisuju drugi semestar od ostalih studenata

Je li DKU obvezan dio akademskom kolegija?

- DKU može biti obvezni dio kolegija - od studenata se očekuje sudjelovanje u projektu i izvršavanje obveze vezane uz projekt na isti način na koji bi izvršavali obveze vezane uz seminarski ili istraživački rad
- DKU može biti izborna komponenta i student je može upisati umjesto neke druge obveze na kolegiju
- Neki nastavnici nude i mogućnost dodatnog ECTS boda: studenti koji sudjeluju na projektu DKU-a mogu dodatno dobiti 1 ili više bodova za takav oblik sudjelovanja

Koliko sati rada na projektu DKU-a studenti trebaju provesti u semestru?

- Isto kao što dužina seminarskog rada, broj izvora i vrijeme provedeno na istraživanju i pisanju rada varira od kolegija do kolegija, tako je i s brojem sati koje studenti trebaju provesti na projektu DKU-a
- Moguće je, ovisno o potrebama partnera ili ciljevima kolegija, da se rad na projektu odvija svaki drugi tjedan, kako bi se na nastavi stigli obraditi i nastavni materijali neophodni za izvršavanje pojedinih aktivnosti na projektu

Koliko dodatnog vremena zahtijeva planiranje kolegija s DKU-om?

- uspostavljanje logistike oduzima više vremena nego kod tradicionalnog kolegija
- vrijeme traže i studenti koji se u početku ne snalaze s izborom i zahtjevima projekta
- izazov predstavlja i uspostava komunikacije s društvenim partnerom
- studenti uče iz iskustva prethodnih generacija
- nastavnici s partnerima uspostavljaju trajnu suradnju na projektima DKU-a
- neki se projekti DKU-a nastavljaju iz jedne godine u drugu
- količina uloženog vremena kroz nekoliko godina postane jednaka onoj uloženoj u tradicionalni kolegij, s tim da su rezultati uspješniji

Oduzima li društveno korisno učenje previše vremena na nastavi?

- Studenti svoja kritička promišljanja mogu referirati izvan učionice, kroz dnevnik rada, blogove i online forume
- Vrijeme predavanja može u potpunosti biti posvećeno klasičnoj nastavi
- Istraživanja pokazuju da vrijeme u učionici posvećeno raspravi o iskustavima na projektu znatno povećava usvajanje znanja i zadovoljstvo kolegijem, makar to vrijeme bilo i samo pola nastavnog sata
- ako studentska iskustva postanu nastavni materijal, studenti tijekom rasprave integriraju ono što uče, povezuju nastavne materijale i slušaju iskustva drugih

Zašto se neki studenti ne žele uključiti u projekt DKU-a?

- Nedostatak prethodnog iskustva i rada izvan fakultetske učionice
- Nedostatak iskustva u radu s određenom populacijom
- Percepcija da DKU nije zadatak poput seminarskog rada
- Zabrinutost zbog vremena koje je potrebno provesti na projektu
- Predrasude o ljudima s kojima će morati

Smatra li se DKU projektom istraživanje studenata na znanstveno-istraživačkim projektima?

- Nekim studentima je jednostavnije sudjelovati na projektu gdje im nastavnik predlaže temu i sugerira rješenje i gdje se komunikacija odvija isključivo između studenta i nastavnika, odnosno voditelja projekta
- No, nositelji znanstveno-istraživačkih projekata su nastavnici, a projekata DKU-a studenti, što im, osim veće odgovornosti, daje i veću slobodu

Kako inkorporirati DKU u kolegij koji ima više od 30 studenata? Je li to previše posla?

- Kad kolegij sluša velik broj studenata, nastavnik može DKU učiniti izbornom sastavnicom kolegija pa samo dio studenata može odabrati sudjelovati na projektu
- Ako nastavnik želi da DKU bude obvezno za sve studente na kolegiju, može izabrati studente koji imaju prijašnja iskustva s projektima DKU-a kao vođe timova za ostale grupe studenata

Kako osigurati da društveni partner odgovara interesima i sklonostima različitih studenata?

- Potrebno je svim studentima ponuditi mogućnost izbora partnera, kako bi studenti s različitim potrebama mogli pronaći odgovarajuću organizaciju
- Filozofije organizacija (u smislu političkih, religijskih i profesionalnih stavova) se također razlikuju
- Iako se povremeno neslaganje unutar grupe ili s društvenim partnerom smatra prihvatljivim i često vodi iskustvu učenja, svaki pojedini student ima svoju razinu tolerancije koji mu nudi nove i nepoznate ideje
- Neprihvatljivo je postaviti studente na projekt u kojem bi njihov stav (tj. nespremnost) mogao štetiti onima kojima bi trebali pomoći

Je li DKU još jedna isprika za srozavanje akademskih standarda?

- Ako se u nastavu uvede na odgovarajući način, ova metoda je zapravo puno stroža od tradicionalnih nastavnih strategija
- Od studenata se traži da ovladaju nastavnim materijalima i još u taj kontekst integriraju iskustvo DKU-a
- Radi se o vještini visoke razine koja zahtijeva učinkovito kritičko promišljanje i dokumentiranje istog s ciljem postizanja rezultata na akademskoj razini
- Uključivanjem društveno korisnog učenja u silabus kolegija ne mijenjamo ono ŠTO podučavamo, nego KAKO podučavamo

Kako studenti, koji i sami imaju problema s razumijevanjem nastavnog sadržaja, mogu pomoći drugima?

- Nastavnici moraju procijeniti što je dobar projekt za studenta i odrediti razine odgovornosti
- Partner u društvu mora pružiti studentima podršku i obuku za izvođenje specifične aktivnosti
- Studenti jako brzo gube strah i uče na vlastitim pogreškama tijekom projekta

Kako uvesti nešto novo u već pretrpan kurikulum?

- DKU ne mijenja ono što predajemo niti dodaje novi materijal, samo mijenja način na koji podučavamo
- Dio tradicionalnog sadržaja nastavnog sata se zamjenjuje djelovanjem i smislenim sudjelovanjem studenata u projektu

Što kad stvari krenu krivo?

- Nedovršeni projekt nije problem pri ocjenjivanju jer nastavnik uz instrumente vrednovanja koji su mu na raspolaganju tijekom semestra ima dobar uvid u rad i učenje studenata
- Isto kao što na tradicionalnom akademskom kolegiju ima studenata kojima je maksimum očekivanja prolaznost kolegija, tako će sigurno biti i na ovom kolegiju
- Neuspjeli projekti su prilika da studenti nauče vrednovati i takve rezultate te o podjednakoj relevantnosti negativnih i pozitivnih rezultata
- Dokumentacija neuspjelih projekata je temelj nekog novog pristupa problemu koji je ostao neriješen

Dodatne informacije o DKU-u

- MOOC: <https://versal.com/c/kulfan/europe-engage-service-learning-course>
- Mikelić Preradović, N. Učenjem do društva znanja : teorija i praksa društveno korisnog učenja. Zagreb: Zavod za informacijske studije, 2009.
- <https://europeengage.org/>